

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Motivatsioonipaketid madala haridustasemega väikelaste vanematele Kokkuvõte ja soovitus

Sissejuhatus

Aastast 2013. koordineerib ETKA Andras koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga Euroopa Liidu Erasmus+ programmi raames projekti „AGENDA – Euroopa täiskasvanuhariduse tegevuskava“. Projekti üldine eesmärk on elukestvas õppes osalejate arvu suurendamine ja täiskasvanuharidusealase koostöö arendamine omavalitsuste ja teiste osapooltega, mis toetaks elukestvat õpet.

Projekti sihtrühmaks on kohalikud omavalitsused, erinevad täiskasvanuhariduse osapooled ning madala haridustaseme ja aegunud oskustega täiskasvanud, sealhulgas madala haridustasemega kuni seitsmeaastaste laste vanemad.

Eelnevatel aastatel on projekti raames läbi viidud erinevaid tegevusi, nende seas on korraldatud motivatsioonipakette, milles on eelnevalt osalenud 304 väikelaste vanemat. Ka 2022. oli üheks tegevuseks motivatsioonipakettide läbiviimine, kus osales 88 madala haridustasemega väikelapse vanemat. Motivatsioonipaketiks nimetatakse antud projekti raames kindlal perioodil läbi viidud sihtrühmale mõeldud tegevusi, milleks olid teavitamine, sihtgrupi kättesaamine, grupi moodustamine, soovitusliku programmi alusel mitteformaalse koolitusprogrammi läbimine ning tagasiside kogumine nii tegevuste ajal kui tegevuste järgselt.

Käesolevas dokumendis on toodud kokkuvõtte motivatsioonipakettide läbiviimise tulemustest ja nende põhjal on koostatud soovitus, et edaspidi aidata kohalikel omavalitsustel, lasteaeaedadel ja teistel täiskasvanuhariduse osapooltel toetada madala haridusega väikelaste vanemate õppesse tagasipöördumist.

Teoreetiline kontseptsioon ja sihtrühma valik

Paljude uuringutega on leitud, et vanemate haridustaseme ja laste haridustaseme vahel on seos, eriti suur on seos ema haridustaseme ja laste haridustaseme vahel. Kuigi laste toimetulekut mõjutavad ka paljud teised tegurid (vanemate amet, sissetulek, perekondlik võrgustik jms), on haritud vanemate lastel siiski suuremad võimalused elus edu saavutada. Lapsevanemate haridustaseme suurt mõju laste tulevasele haridustasemele on seletatud sellega, et asi ei ole niivõrd vanemate teadmistes, vaid selles, kuidas nad lastega varasest east peale suhtlevad, kui palju lastega aega veedavad, milline on kodus pakutava kognitiivse stimulatsiooni tase ning kuidas lapsi kogu haridustee vältel toetatakse.

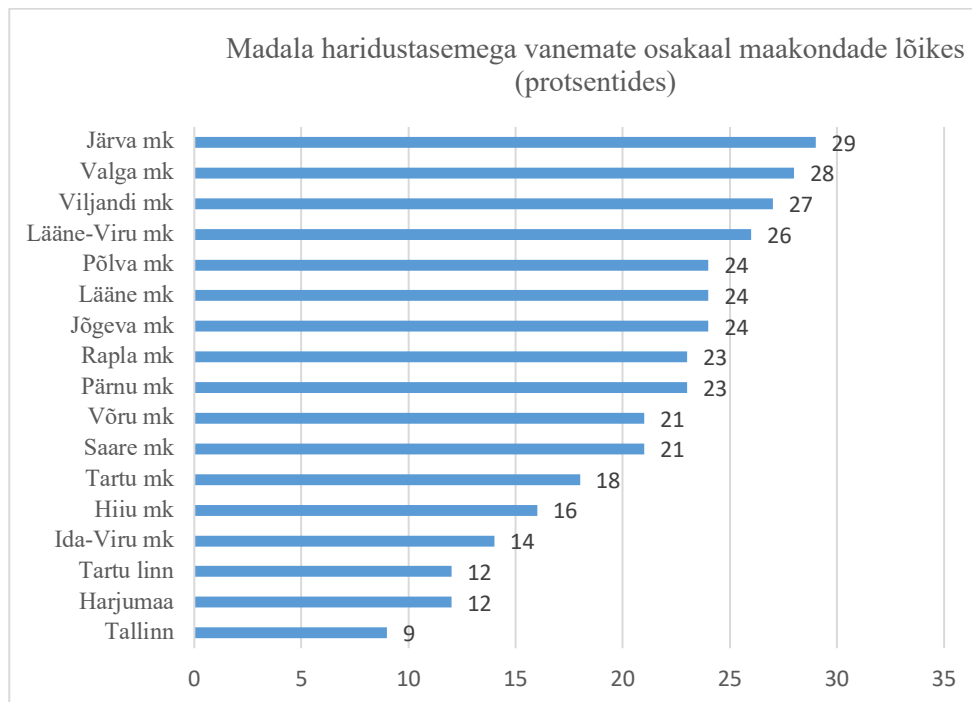
Haritud vanemad on ise rohkem kursis koolisüsteemiga, teavad selle võimalusi, otsivad probleemide korral sagedamini abi ning ei heitu ka siis, kui selles osas tuleb ette takistusi (nt koolikiusamine, konfliktid õpetajatega vms). Lapsi mõjutavad ka kodus valitsevad hoiakud, kas vanemad peavad õppimist ning kooliskäimist oluliseks ja teevad koolipersonaliga koostööd või mitte.

Juba 2011. aastal viidi haridus- ja teadusministeeriumi tellimusel läbi uuring, mille eesmärgiks oli hinnata õpingute katkestamisest tulenevaid kulusid inimesele ja ühiskonnale tervikuna ning kirjeldada õpingute katkestamise vähendamise võimalusi (CENTAR, 2011). Uuringus leiti, et õpingute katkestamine enne keskhariduse omandamist põhjustab nii riigile kui isikule märkimisväärset majanduslikku kahju, rääkimata laiematest ühiskondlikest kuludest nt nagu rohkem kuritegevust, suurem kulu abirahade maksmiseks, väiksem osalus kodanikuühiskonnas jne. Samal aastal jõustus ka uus põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, mis sätestas pika nimekirja meetmetest, mis aitavad kaasa õpingute ebaõnnestumise vähenemisele – rõhutatakse varakult algavat pidevat tööd nii õpilaste kui lapsevanematega, kuhu sõltuvalt probleemi ulatusest kaasatakse välist kompetentsi.

Samas uuringus toodi välja ka see, et kooliealiste lastega tegelemine on jäänud juba hiljaks ja laste tulevast haridusteed tuleb hakata suunama varem, mis on efektiivne eelkõige nende vanemate kaudu.

Nagu uuringud näitavad, on madala haridustasemega (põhihariduse või madalama haridusega) väikelaste (kuni seitsmeaastaste laste) vanemate osakaal Eestis kõrge. 2014. aasta uuringu põhjal on Eestis madala haridustasemega umbes 16 protsenti väikelaste vanematest, kuid on maakondi, kus see näitaja on tunduvalt kõrgem, mõnes maakonnas koguni 24–31 protsenti (Praxis, 2014). 2020. aastal tegi Statistikaamet jätkuuringu „Täiskasvanuhariduse prioriteetsed sihtrühmad maakonniti“ ning arvud on jäänud praktiliselt samaks. Kõige vähem madala haridustasemega väikelapse vanemaid on suuremates linnades nagu Tallinn ja Tartu ning maakondadest Harju- ja Tartumaal, kõige suurem madala haridustasemega väikelaste vanemate osakaal on Järvamaal ning Valga- ja Viljandimaal ulatudes peaaegu kolmandikuni väikelaste vanematest (27–29 protsenti).

Kuigi protsentuaalselt on kõige vähem madala haridustasemega vanemaid suuremates linnades (Tallinn, Tartu) ja Harju- ning Tartumaal, siis arvuliselt on madala haridustasemega lapsevanemaid nendes piirkondades kõige rohkem, ulatudes tuhandetesse lapsevanematesse, kes oma laste tulevast eluteed mõjutavad.

Joonis 1. Madala haridustasemega vanemate osakaal maakondade lõikes protsentides (Statistikaamet, 2020)

Samas uuringus on välja toodud ka haridustaseme seos tööalase hõivatusesega ning sellega, kui palju töötatakse madalapalgalistel ametikohtadel, mis samuti asetab lapsed juba sündides sotsiaalsesse gruppi, kelle tulevane toimetulek võib-olla ohustatud.

Kõigest sellest lähtuvalt valitigi projekti sihtrühmaks madala haridustasemega väikelaste vanemad, et toetada nende valmisolekut jätkata poolelijäänud haridusteed ning seeläbi tõsta nende enesekindlust, sotsiaalset toimetulekut ning võimalusi oma laste arengut toetada.

Pilootprojekt

Pilootprojekti eesmärgiks oli läbi viia 2022. aastal 8 motivatsioonipaketti 80 madala haridustasemega väikelaste vanematele, et julgustada nende õppesse tagasipöördumist. Välja valiti maakonnad, kus madala haridustasemega väikelaste vanemate osakaal on kõige suurem.

Programmi raames toimunud tegevuste tulemusena oodati, et osalejad oleksid varasemast teadlikumad õppimise-, enesetäiendamise- ning töö- ja sotsiaalsfääri sisenemise võimalustest. Pakettide läbiviimisel saadud kogemusi ja tagasisidet kasutatakse tulevikus õppesse tagasipöördumise toetustegevuste kavandamiseks täiskasvanuhariduse valdkonnas.

Motivatsioonipakettide läbiviimiseks töötati välja soovituslik programm mahus 20 akadeemilist tundi. Programm sisaldas temaatilisi loenguid, arutelusid, erinevaid grupitegevusi, kohtumisi karjäärinõustajaga, täiskasvanute gümnaasiumide ja kutsekoolide ning töötukassa külastusi. Tegevused toimusid mitmes etapis. Esimene etapp viidi läbi mais ja juunis, kui toimusid kokusaamised, loengud ja koolitusasutuste külastused. Teine etapp viidi läbi septembris, kus võeti ühendust, et küsida, milliseid tegevusi olid programmis osalejad ette võtnud.

Tegevustele eelnes läbiviimise ettevalmistav etapp, mille käigus tutvustati läbiviijatele soovituslikku programmi ning tagasisidevormi nii läbiviijatele kui osalejatele. Arutluse käigus oli motivatsioonipakettide läbiviijatel võimalik teha täiendusi ja parandusettepanekuid, mis võeti aluseks lõplike versioonide valmimisel.

Motivatsioonipakettide läbiviimiseks leiti koostööpartnerid, kelle ülesandeks jäi sihtgrupini jõudmine ja soovitusliku programmi tegevuste läbiviimine.

Koostööpartnerid maakondades:

Järvamaa - Koeru Haridus- ja Kultuuriselts

Läänemaa - Ailen Koolitused OÜ

Lääne-Virumaa - MTÜ Olivia

Põlvamaa - Tercare OÜ

Raplamaa - Rapla Käsitöö- ja Kunstiselts

Saaremaa - Kuressaare Rahvaülikool

Tartumaa - Leoski Koolitus OÜ

Viljandimaa - Lõuna-Eesti Koolituskeskus

Tulemused

Kokku osales motivatsioonipakettides 88 inimest (8 inimest algsest eesmärgist rohkem), sealhulgas 73 naist ja 15 meest vanuses 18–42 eluaastat. Igast maakonnast osales 10–11 inimest, kõige rohkem

väikelaste vanemaid osales Lääne-Viru maakonnast. 74 osalejat oli lõpetamata keskharidusega, viiel inimesel oli põhiharidusest madalam haridustase. Osalejate täpsed arvud on toodud järgmises tabelis:

Tabel 1. Motivatsioonipakettides osalejad ja nende demograafilised andmed

Tulemus/ maakond	Järva	Lääne	Lääne- Viru	Põlva	Rapla	Saare	Tartu	Viljandi	KOKKU
Osaes kokku	10	10	14	11	10	11	11	11	88
Sh naisi	8	10	10	9	8	8	10	9	73
mehi	2	-	3	2	2	3	1	2	15
Haridus- tase									
Lõpetamata põhiharidus	1	-	-	1	-	-	1	2	5
Lõpetamata keskharidus	8	10	13	7	9	10	9	8	74
Muu	1		1	3	1	1	1	1	9

Võib öelda, et motivatsioonipakettide tegevuste läbimise tulemused olid edukad: väga suur osa osalejatest võttis ette tegevusi, mis tõstavad nende haridustaset. Kõige rohkem osalejaid asus õppima täienduskursustel (22 inimest), 20 osalejat asus edasi õppima täiskasvanuharidust pakkuvates õppeasutustes, Saare maakonnas asus edasi õppima tervelt 7 lapsevanemat. Karjäärinõustajaga kohtus 10 osalejat ja ühiskondliku organisatsiooniga liitus 8 inimest. 3 inimest asus õppima kutseharidusasutuses ja sama palju osalejaid võttis end arvele töötukassas.

Tabel 2. Motivatsioonipakettides osalejate tegevused osalemise järgselt

Tulemus/maakond	Järva	Lääne	Lääne- Viru	Põlva	Rapla	Saare	Tartu	Viljandi	KOKKU
Asus õppima üldhariduslikus koolis/TG	1	1	3	-	3	7	3	2	20
Asus õppima kutsekoolis	-	-	1	1	1	-	-	-	3
Asus õppima täienduskursustel	1	1	6	3	1	1	4	5	22
Liitus ühiskondliku organisatsiooniga	1		-	-	5	-	2	-	8
Võttis arvele töötukassas	-	1	-	-	1	-	-	1	3
Kohtus karjäärinõustajaga	-	1	4	-		-	5	-	10
Vahetas töökohta, asus tööle	3	2	-	2		-	-	1	8

Motivatsioonipakettide läbiviijate ja osalejate tagasiside kokkuvõte

Motivatsioonipakettide läbiviimisel oli väga oluline osa nii läbiviijate kui osalejate tagasiside kogumisel, et oleks võimalik tegevusi veelgi paremini sihtrühma vajadustega kohandada ning saada sisend edaspidisteks tegevusteks.

Osalejate tagasiside peamisteks eesmärkideks oli välja selgitada, mis on põhilised takistused õppima asumisel, enesetäiendamisel, millised õppimise- ja enesetäiendamise võimalused huvitaksid neid kõige rohkem ning millistest tegevustest arvati kõige rohkem enda jaoks kasu olevat.

Peamiste takistustena, mida osalejad välja tõid, olid indiviidist lähtuvad põhjused: motivatsiooni puudumine, madal enesehinnang ning vähene info õppimisvõimaluste kohta. Ka lõpuseminaril tõid mitmed motivatsioonipakettide läbiviijad välja, et paljude madala haridustasemega inimeste jaoks on haridustee poolelijäämine midagi sellist, millest nad meelsamini ei räägiks. Paljudel osalejatel on kooliga seotud ebameeldivad tunded, kuna nende eelnev koolikogemus oli halb ja seetõttu on nad haridustee jätkamise osas kõhklevad seisukohal.

Küsimusele, millised õppimise ja enesetäiendamise võimalused oleksid projektis osalenute arvates neile kõige huvipakkuvad, vastati kõige sagedamini, et õppimine täiskasvanute gümnaasiumis ja osalemine täienduskoolitustel. Sama tuli välja ka juba eelpool esitatud tabelis, et pärast motivatsioonipakettides osalemist sai 20 lapsevanemat tõuke astuda täiskasvanute gümnaasiumisse ja 22 inimest asus õppima täienduskursustel.

Tegevustena, mis meeldisid osalejatele kõige rohkem, toodi välja individuaalne nõustamine, kutseõppeasutuse külastus, täiskasvanute gümnaasiumi külastus ja erinevad grupitegevused.

Lõpuseminaril rääkisid läbiviijad põhjalikult oma õnnestumistest ja ebaõnnestumistest, millest edaspidi võiks õppida.

Kõik läbiviijad tõid välja, et sihtgrupini jõudmine oli väga raske, kuna inimeste haridustaseme kohta puudub avalik info ning nendel asutustel, kellel info on olemas, ei tohi seda inimese nõusolekuta kolmandatele osapooltele avaldada. Sihtgrupini jõudmine oli väikestes kohtades võimalik ainult mitmetasandilise võrgustiku kaudu ja kasutati väga erinevaid strateegiaid olenevalt läbiviija isiklikust positsioonist ja sidemetest. Mitmed läbiviijad tõid välja, et kuigi korraldati üleskutseid motivatsioonipakettides osalemiseks sotsiaalmeedias ja pandi üles vastavaid plakateid, siis nii leiti programmi väga vähe osalejaid. Mõni osaleja koguni ütles, et ta oli vastavat üleskutset küll näinud, kuid ei osanud seostada, et see võiks olla suunatud temale ja ei mõistnud, mis on selle üleskutse sisu. Pigem toodi välja, et tekkis seos eelneva ebameeldiva koolikogemusega ja inimesed ei osanud end üleskutsega samastada.

Igas omavalitsuses on tugispetsialistid, kellel on vajalik info kohalike elanike kohta olemas (näiteks sotsiaaltöötajad, töötukassa konsultandid, lastekaitsespetsialistid jne) ning nii mõnedki läbiviijad said nendelt abi, kui paluti teha sihtgruppi kuuluvatele inimestele ettepanek projekti tegevustes osalemiseks. Samas olenes see ametnikust, kas ta panustas sihtgrupi leidmisele või mitte. Kuna selline tegevus on spetsialistile lisatöö ning sihtgrupi haavatavuse tõttu oli vajalik väga delikaatne ja individuaalne lähenemine, siis ka see strateegia alati ei töötanud.

Võib öelda, et peamiselt leiti sihtgrupp siiski isiklike sidemete kaudu ja oma ametikohta kasutades, näiteks oli lasteaia direktoril kontakt lapsevanematega või korteriühistu töötajal korteriühistu liikmetega. Samas oleks edaspidisteks tegevusteks vajalik siiski ametlik ligipääs sihtgrupi andmetele

näiteks rahvastikuregistris, kuna suurema hulga sihtgruppi kuuluvate inimeste leidmisel ei saa jääda lootma vaid läbiviijate isiklikele sidemetele, vaid koostööd peaksid tegema erinevad institutsioonid.

Samas tõid kõik läbiviijad välja, et kuigi sihtgrupi leidmine ja nende usalduse võitmine oli raske, siis kui kontakt oli loodud, muutusid osalejad aina avatumaks ja soovisid väga palju individuaalset nõustamist, et oma erinevatest probleemidest rääkida.

Soovitused ja edaspidine tegevus

Nii motivatsioonipakettide läbiviijate kui osalejate ühine arvamus oli, et projekti tegevused olid väga vajalikud ning tõid osalejatele palju kasu. Lisaks nendele, kes astusid konkreetseid samme, oli ka neid, kes küll hetkel erinevate probleemide tõttu (perekondlikud, majanduslikud, julguse puudus) jätsid koolidesse astumata, kuid ei ole siiski seda mõtet maha matnud ning on saanud julgust, et õppimine võib olla tore ja nad saavad sellega hakkama. Mõnele osalejale mõjus juba see positiivselt, et toodi välja, kui hästi ta tegelikult koolis hakkama sai ja kui vähe tal lõpetamisest puudu on, kuigi ta ise oli arvamusel, et peab kogu gümnaasiumiosa uuesti läbima. Inimesed, kes käisid tutvumas kohalike täiskasvanuharidust pakkuvate õppeasutustega, olid palju julgemad edaspidi sinna astuma, kuna nägid, et ületamatuid raskusi ei ole ning inimesed on seal toredad ja sõbralikud.

Olulisena toodi välja kohalike omavalitsuste kaasamine ning nendele selgitustöö tegemine, miks on vaja tegeleda vähese haridustasemega lapsevanematega ja ka nende noortega, kes pole veel lapsevanemaks saanud. Kohaliku omavalitsuse töötajatel on tegelikult palju rohkem infot võimaliku sihtgrupi kohta, kuid oleneb inimesest, kas spetsialistidel on motivatsioon teemaga tegeleda või mitte. Samas on madala haridustasemega inimeste ülesleidmine ja nendega tegelemine kohalikele omavalitsusele laiemalt väga oluline, sest see vähendab inimeste arvu, kellel on raske tööd leida, kes on heitunud (ei õpi ega tööta ning ei otsigi selleks võimalusi) ja keda tuleb seetõttu toetada, kuigi inimene võiks ise anda panuse omavalitsuse tulubaasi. Aktiivne, enesekindel ja eluga rahul olev inimene annab suurema panuse kohalikkude ellu, mitte ei kuulu abivajajate hulka. Paljud nendest inimestest oleks võimelised olema ise ettevõtjad ja looma töökohti. Kogukonda aktiivselt kaasatud inimesed muudavad kõigi elanike elu elamisväärsemaks. Nende vaimne tervis on parem, tervisekäitumine eeskujulikum ja väheneb ka kuritegevus, mis tõstab kogukonna turvatunnet. Täiskasvanuharidus (sealhulgas madala haridusega noortega tegelemine) võiks olla kohalike omavalitsuste arendusstrateegia osa, mitte juhuslik ja ametniku huvist või huvipuudusest sõltuv. Ka on omavalitsuste haldusalas juba olemas noortekeskused, kus pakutakse erinevaid huvitegevusi, aga mis võiksid oma tegevusala laiendada ja jätkata samade tegevustega, mis antud projekti raames toimusid.

Nii osalejad kui läbiviijad olid sama meelt, et projekti tegevused peaksid jätkuma, kuna nii mõnigi läbiviija ütles, et osalejatel oli kahju, et projekti tegevused lõppesid, sest oldi juba harjunud koos käima ja üritustel osalema. Mida laiemaks muutub osalejate võrgustik, seda suurem lootus on edaspidiseks, et osalejate positiivne kogemus maakondades levib ja julgust osaleda saavad ka nende tuttavad ja tuttavate tuttavad. Väikeses kohas on sõna jõud suur ning läbiviijad soovitasidki kasutada järgmistel kordadel värbamisel juba osalenud isikute abi. Projekt täitis mõneti ka kogemusnõustamise ja grupiteraapia ülesannet, kuna inimesed kogesid, et nad ei ole oma olukorras ükski, jagasid kogemusi, kuidas toime tulla ning kuidas edasi minna. Mõned osalenud plaanisid õppima minna koos, kuna nii tundus julgem.

Ettepanekutena toodi välja veel koostöö lasteaedadega ja ka koolidega, kes samuti vanematega tihedalt suhtlevad ning võivad teha omapoolseid ettepanekuid konkreetsetele vanematele, kellel nende arvates

võiks olla projekti tegevustes osalemisest kasu. Kuigi projekti sihtrühmaks olid väikelaste vanemad, võib ka koolidega koostöö olla tulemuslik, kuna paljudel lapsevanematel on erinevas vanuses lapsi ning nad võivad olla nii väikelaste kui koolilaste vanemad.

Kuna sihtgrupini jõudmine oli keeruline ja hetkel ei olnud kindlaid soovitusi, kuidas sihtgrupile läheneda, kasutati väga erinevaid strateegiaid. Kui suurem osa värbajaid proovis läheneda oma tutvusvõrgustiku kaudu, siis prooviti ka lähenemist väikelaste vanematele avalikus kohas, mis oli üsna edukas. Ettepanekuna toodi välja, et sihtgrupi värbajatele võiks olla juhis, kuidas näiteks läheneda lapsevanematele tänavatel, ostukeskustes või muudes avalikes kohtades, kuna see peab olema delikaatne ning mitte inimesi eemale peletav.

Tagasiside programmile oli positiivne ning selles osas muudatusi teha ei soovitud. Paljud külastused aitasid leevendada eelarvamusi ja hirme, mis on teatud asutustega seotud. Näiteks et töötukassa ei tegele vaid töötutega, vaid pakub ka karjäärinõustamisteenust või abi töötavale inimesele, kes soovib oma töökohta vahetada, ettevõtlustoetust ja palju muud. Või et täiskasvanute gümnaasium ei ole sarnane nende endise kooliga, kust on halvad mälestused.

Motivatsioonipakettide läbiviimisel ja sihtgrupiga suhtlemisel ilmnisid ka paljud teised vajadused, mis inimestel on: näiteks soovitakse psühholoogilist nõustamist, tugiisikuid, sotsiaalteenuseid, mis jäid küll selle projekti tegevustest välja, kuid vähemalt mõnel juhul oli võimalik suunata inimene kohta, kus ta ka selles osas abi sai. Kuigi madal haridustase ei tähenda tingimata halba toimetulekut, kipub paljudel sihtgruppi kuuluvatel isikutel olema siiski mitmeid probleeme koos (kehv majanduslik toimetulek, madal enesehinnang, vaimse tervise probleemid vms) ning seetõttu annaks parima tulemuse koostöö kohalike omavalitsuste, töötukassa, tugispetsialistide (lastekaitse töötajad, sotsiaaltöötajad, naiste turvakodude töötajad), koolitusasutuste ja projekti läbiviijate vahel.

Kokkuvõte ja soovitused

Kokkuvõtteks võib tuua järgmised punktid:

- Projekti tegevused õnnestusid, kõik eesmärgid täideti. Motivatsioonipakettide programm oli hästi koostatud, osalejad hindasid kasuteguri enda jaoks suureks.
- Nii läbiviijad kui osalejad soovivad jätkata jätkutegevustega, et motivatsioonipakettide korraldamine oleks regulaarne. See võimaldaks järgmistel kordadel kasutada juba loodud kontakte ning tekkinud usalduslikke suhteid läbiviijate ja osalejate vahel. Osalejad tegutsevad siis edasi juba värbajatena, jagades oma positiivset kogemust.
- Suurimaks probleemiks osutus sihtgruppi kuuluvate isikute kättesaamine, kuna andmed inimese haridustaseme või laste kohta ei ole avalikud.
- Värbamisstrateegiatena kasutati peamiselt isiklike sidemeid, mis väikeses kohas toimib, kuid ei võimalda leida inimesi regulaarselt ega struktureeritult. On juhuslik, kes sihtgruppi satub.
- Projekti läbiviijate hulka võiks kaasata psühholoogi, kes teeks koolituse värbajatele, kuidas oleks kõige tulemuslikum haavatavasse gruppi kuuluvate inimeste kättesaamine, kuidas läheneda avalikus kohas vms. Hetkel tehti seda tunnetuslikul pinnal, mis oli värbajate jaoks keeruline.
- Tihedam koostöö omavalitsustega ning nende juhtidele selgitamine, miks projekti tegevused on olulised ning mis kasu annab see kohalikule omavalitsusele tervikuna. See võimaldaks koostööd nõ ametlikumal tasandil ja ei sõltuks nii palju ametniku isikust, kelle poole koostöösooviga pöördutakse.

- Tegevustest osa võtvate inimeste värbamine võiks olla hajutatud, et selle eest ei vastutaks ainult tegevuste läbiviijad. Kuna tegevuste läbiviijad rõhutasid korduvalt, et sihtgruppi kuuluvate inimeste leidmine oli raskeim osa kogu tööst, siis oleks hea, kui leitaks kohalikust omavalitsusest inimesed, kes värbamisega tegelevad, et tegevuste läbiviijad saaksid keskenduda rohkem sihtgrupi inimestega tegelemisele.
- Koostöö lastega tegelevate asutustega nagu lasteaiad, koolid, ka huviringide läbiviijad, kellel on vanematega hea kontakt ja kes tunnevad vanemaid ja nende vajadusi. Haridusasutustes on tööil ka tugispetsialistid nagu eripedagoogid, sotsiaalpedagoogid, psühholoogid, kes samuti vanematega tegelevad ning neid koolitavad. Võimalik, et nad saaksid abiks olla ka sihtgruppi kuuluvate inimeste teavitamisel.
- Et projekti kasutegur ei jääks ühekordseks ja ajutiseks, peaksid sarnased tegevused olema riikliku sotsiaalpoliitika osa. Lahenduseks oleks riiklik projekt, mille raames toimuks haridus- ja teadusministeeriumi, sotsiaalministeeriumi ja kohalike omavalitsuste koostöö, seatakse riiklikud eesmärgid ning koostatakse rakenduskava, millega oleks määratud isikud, kes madala haridustasemega lapsevanematega tegeleks. Kohalike omavalitsuste haldusalas olevate noortekeskuste kaudu saaks leida nii sihtgruppi kui korraldada neile vajalikke tegevusi, kuid see ei saa toimuda nõ altpoolt tuleva initsiatiivina, vaid peaks olema riikliku strateegia osa.

Antud dokumenti levitatakse täiskasvanuhariduse osapooltele ja koostööpartneritele ETKA Andrase kodulehe, infolehe, sotsiaalmeedia, rahvusvahelise täiskasvanuhariduse veebikeskkonna EPALÉ ja kohalike omavalitsuste listide kaudu.

Kasutatud kirjandus

CENTAR (2011) Õpingute ebaõnnestumise kulud Eestis, <http://hdl.handle.net/10062/40786>

Haridus- ja teadusministeerium, Statistikaamet, SA Poliitikauuringute Keskus Praxis (2014)

Täiskasvanuhariduse prioriteetsed sihtrühmad maakonniti,

<http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/44228/Loppraport.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Statistikaamet (2020) Täiskasvanuhariduse prioriteetsed sihtrühmad maakonniti,

https://andras.ee/sites/default/files/taiskasvanuhariduse-prioriteetsed-sihtruhmad-2020_lopparuanne.pdf